

ברך את האדמה

פרשת בראשית הינה הפרשה בה נוצר הקשר בין האדם לבין האדמה. ראוי לעיין היטב במסכת היחסים שביניהם הפרושה על פני פרשתנו. בטרם נתמקד בפרשתנו נעמוד על כך ששני אישים מרכזיים בפרשיות הפתיחה של ספר בראשית מתדרדרים לחטא בצורה זו או אחרת בעקבות הקשר שלהם לאדמה. קין מביא מפרי האדמה לבורא, ואילו ה' לא מקבל את מנחתו. אכזבה קשה זו גורמת לקין להתנגם באחיו הבל ולהורגו. הוא אף "נעזר" באדמה המסתירה את דמו של אחיו. הדמות השניה היא נח בעת יציאתו מן התיבה. נח מוגדר כ"איש האדמה" וביציאתו הוא נוטע כרם. בהמשך הוא משתכר ומגיע לידי מצב שיש בו מרכיבים של גילוי עריות. (לפי הפשט ולפי הדרש). ממבט ראשון מאכזב לגלות שהאנשים הקשורים לאדמה מגיעים לידי שפיכות דמים ולידי גילוי עריות. השאלה הנשאלת היא האם אכן האדמה נושאת בקרבה מטען כה שלילי הגורם לחטאים אלה להתרחש? על מנת שנוכל לענות על כך עלינו לחזור להופעה הראשונה של האדמה בפרשתנו ולצאת למסע בעקבותיה. הפעם הראשונה שמופיעה האדמה בתורה מפתיעה מאד. התורה אומרת כך: "וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר ה'.. על הארץ ואדם אין לעבוד את האדמה". הרושם המתקבל הוא שהעולם נוצר כדי שהאדמה תיעבד והגשמת ייעוד זה מתעכבת כי חסר גשם וחסר האדם שיעבוד את האדמה. היה ניתן כמובן לתאר מצג הפוך. מטרת העולם הינה האדם העובד את ה' ולשם כך ישנה אדמה שתספק לו את מחייתו ואת קיומו, אך לא כך אומרת התורה, ישנו ערך עליון שהאדמה תיעבד. כדי שהאדמה תיעבד ישנו צורך לברוא את האדם ושוב מתקבל הרושם שהאדם נוצר עבור האדמה ולא להיפך. דבר זה מודגש על רקע העובדה כי בפרק א' בבראשית לא מוזכרת האדמה כלל אלא רק ה"ארץ", ואילו מפרק ב' ואילך נולד "כוכב חדש", האדמה. אדמה זו תופסת מקום מרכזי בעונש שמושת על האדם בעקבות השימוש האסור בעצי הגן. הקב"ה מקלל את האדם כך: "ארורה האדמה בעבורך בעיצובן תאכלנה כל ימי חיך...בזיעת אפיך תאכל לחם עד שובך אל האדמה כי ממנה לוקחת". בהמשך הפרשה יטען הקב"ה כי "קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה". נוסף על כך קין מקולל בגזירת הנדידה וקללתו מתוארת כך: "הן גרשת אותי מעל פני האדמה". לאור כל זאת עלינו לנסות להבין מה טיבה של אדמה זו? על מה ולמה מעניקה לה התורה כזה מעמד? ניתן לומר שהאדמה מסמלת משהו מרכזי הקשור למהותו של העולם. על מנת לחדד את מבטנו נוכל לומר שלפני חטא אדם הראשון **האדם עובד את ה' דרך האדמה ואילו לאחר החטא האדם עובד באמצעות התורה**. האדמה תופסת את המקום שהתורה תתפוס בהמשך הדרך. האדמה הינה מקום שטמון בו פוטנציאל שצריך לממש. על מנת לממש אותו דרושה אמונה גדולה בה' (כדברי התלמוד הירושלמי בנוגע לדרשה: "אמונת זה זרעים, שמאמין בבורא אולם ונטע"). נוסף על האמונה דרושה גם עבודה לפיתוח האדמה וגם שמירה על הקיים. ("לעובדה ולשומרה"). לעבודת האדמה המקורית ישנם קוי דמיון לעבודה הרוחנית המוכרת לנו בהמשך הדרך. הדמיון פועל גם בנושא הכשלון. באדמה אפשר להיכשל או על ידי עבודה מרושלת (המנחה שהביא קין), או על ידי ניצול האדמה לרעה. (הסתרת דמי הבל). כך גם ברוחניות, האדם מתפתה לעבוד את עבודת הרוח או בצורה מרושלת או באופן שבו נעשה שימוש לרעה ברוחניות למטרותיו. הדבר המרתק הוא שמקורו של האדם באדמה ולפיכך הוא קשור אליה. כך גם ברוחניות, התפיסה של התורה היא כי האדם חוזר לעצמו בעובדו את ה'. יכולים אנו רק לדמיון את עוצמתו של העולם לפני החטא בו משיג האדם את בוראות באמצעות עבודת האדמה בלבד. החטא יצר מצב נורא שאותה אדמה הינה כלי בידי האדם להידרדרות ולחיפוי על חטאים. השאלה הנשאלת היא האם ניתן לראות בתורה את סופו הטוב של רעיון זה. למי שיש סבלנות להמתין כמעט עד סוף התורה יגלה את מרכזיותה של האדמה פעם נוספת. שירת האזינו מסתיימת במילים: "הרנינו גויים עמו כי דם עבדיו ייקום ונקם ישיב לצריו וכיפר אדמתו עמו". הפסוק החותם את שירת האזינו שיש בו מעין סיום לתורה (יש הקבלה בין השירה לתורה), מתאר שה' יכפר וינקה את האדמה ויחזירה למעמדה הראוי. אנו שזכינו לחיות בארץ ישראל שואפים לחיות כדי לממש את הפוטנציאל הטמון בהשגת הקב"ה דרך הקשר לאדמה.

שבת שלום, הרב יוני ברלין, מנהל בית הספר